



NOVA
UNIVERZA

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Pravica do izražanja skozi nedavno sodno prakso
Tina Rijavec

Article information:

To cite this document:

Rijavec, T. (2018). Pravica do izražanja skozi nedavno sodno prakso, Dignitas, št. 53/54, str. 221-233.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/53/54-12>

Created on: 07. 12. 2018

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.



© Nova univerza, 2018



NOVA
UNIVERZA

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE



NOVA
UNIVERZA

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA



NOVA
UNIVERZA

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Pravica do izražanja skozi nedavno sodno prakso

Tina Rijavec

Pravica do izražanja

V času pred referendumom o Družinskem zakoniku, ko smo lahko v medijih spremljali različna soočenja in poslušali mnenja tako pristašev kot nasprotnikov zakonika, sem se večkrat zgrozila – nad nestrpnostjo, netolerantnostjo, nekonstruktivnostjo in neobjektivnostjo. Kdo pa je o zakoniku dejansko govoril? Spraševala sem se, ali je res vsakomur dovoljeno izraziti vsakršno mnenje. V enem od svojih člankov tudi profesor Cerar razpravlja o tem, ali (n)ima pravzaprav vsak državljan v demokratični državi, ki priznava svobodo mišljenja in izražanja, pravico, da izreka svoja mnenja, ocene, sodbe ipd. o vsem, kar se v družbi dogaja. Ključ do rešitve ponuja v spoštljivem odnosu do drugega, v pripravljenosti učiti se od drugih ljudi, odprtosti, vljudnosti, dobronamernosti in nenazadnje skozi ponujeno možnost vsem udeleženi stranem, da javno predstavijo in obrazložijo svoj položaj in stališča. V nadaljevanju pravi, da mora znani latinski rek *Audiatur et altera pars* (naj se sliši tudi druga plat) še posebej v demokraciji iz temeljne pravne maksime prerasti v temeljno demokratično in civilizacijsko vodilo na vseh ravneh družbe.¹

Eden od bistvenih temeljev demokratične in pluralne družbe je prav svoboda izražanja. Prav ta je namreč najpomembnejše jamstvo osebne svobode. Pod pojmom osebne svobode razumemo osebno, psihično in fizično integriteto posameznika. To popolnost, skladnost² posameznika dosežemo tako, da mu omogočimo, da to, kar misli, izrazi in javno pove. Svoboda javnega nastopanja oz. javnega izražanja mnenja je nujni atribut svobode mišljenja kot

¹ Cerar, Le čevlje sodi naj ..., IUS - INFO kolumna, 2006.

² Slovar slovenskega knjižnega jezika integriteto opredeljuje kot popolnost, skladnost, oz. neokrnjenost, celotnost.

svobode vsakogar in vseh. Posameznik v interakciji z drugimi ljudmi namreč čuti potrebo, da izrazi svoje misli, mnenja in stališča. To potrebo lahko začuti vsakdo – in tako pridemo do svobode izražanja.³ Svoboda izražanja se tako kaže kot »temeljni in nepogrešljiv pogoj skoraj vsake druge oblike svobode«.⁴

Svoboda enega pa se konča tam, kjer se začne svoboda drugega. Tudi naša ustava pravi, da so človekove pravice in temeljne svoboščine omejene samo s pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ustava.⁵ Zato sem želela raziskati, kako je svoboda izražanja omejena, ali je vsakemu dovoljeno izraziti vsako mnenje, ali morda komu zaradi funkcije, ki jo ima, «pritiče» drugačen način izražanja. Na omenjena vprašanja sem dobila odgovor v nedavni sodni praksi. V prispevku bom zato predstavila sodbo ESČP z dne 7. 2. 2012, *Case of Von Hannover v. Germany (no. 2)*, sodbo Sodišča Evropske unije z dne 6. 9. 2011, in sicer zadevo proti Aldu Patriciellu, z oznako C – 163/10, ter sodbo US, ki je v primeru Up-570/09-14 dne 2. 2. 2012 odločilo o ustavni pritožbi Mira Petka in družbe Večer, d. d.

Pravica do izražanja skozi nedavno sodno prakso

I. Evropsko sodišče za človekove pravice

Nedavno je ESČP tehtalo med pravico do izražanja in pravico do zasebnosti v primeru Von Hannover proti Nemčiji. V primeru Von Hannover, ki je iz prakse ESČP znan že iz leta 2004, je monaška princesa Caroline tožila nad nadležnostjo rumenih medijev pri objavljanju njenih fotografij.⁶ V tej sodbi je ESČP odigralo pomembno vlogo pri določanju standardov tehtanja med pravico do izražanja in pravico do zasebnosti. Hkrati je dokazalo svoj pozitivno-zakonodajni značaj in nacionalne pravne sisteme pozvalo k dvigu stopnje varstva do zasebnosti v razmerju do komercializacije ali, kot v svojem članku navaja Andraž Teršek, do »porume-

³ Berden, Svoboda izražanja in zaščita posameznikov pred njeno zlorabo, Pravna praksa, št. 431, 1999, str. 17.

⁴ US Supreme Court, 302 U.S. 319 (1937), 6. 12. 1937, *Palko v. State Connecticut*. Dostopno na: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?navby=case&court=us&vol=302&invol=319> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

⁵ URS, Ur. l. RS 33/1991 do 68/2006, 15. člen.

⁶ European Court of human rights, 24. 9. 2004, *Case of Von Hannover v. Germany*. Dostopno na: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=3&portal=hbkm&action=html&highlight=von%20|hannover&sessionid=89855299&skin=hudoc-en> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

nelosti« medijskega trga.⁷ Omenjeni primer pomeni pomembno prelomnico na področju varstva pravice do zasebnosti, ki so mu nacionalna sodišča sledila v svojih nadaljnjih odločitvah. Tako se je zgodilo tudi v primeru z dne 7. 2. 2012, *Case of Von Hannover v. Germany (no. 2)*.⁸

V *Case of Von Hannover v. Germany (no. 2)* sta se pritožnika, monaška princesa Caroline von Hannover in princ Ernst August von Hannover, Carolinin mož, sklicevala na kršenje pravice do zasebnosti,⁹ saj sta dve nemški reviji objavili fotografije, ki jih po njunem mnenju ne bi smeli. Zgodba se začne že v začetku 90. let, ko je Caroline na sodiščih večkrat poskušala doseči prepoved objavljanja svojih fotografij iz zasebnega življenja v medijih, nena zadnje tudi na ESČP, kjer je v zgoraj omenjenem postopku iz leta 2004 dosegla, da je sodišče priznalo, da je prišlo do kršitve pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja. Po tej sodbi sta pritožnika na nemških sodiščih v civilnih postopkih večkrat zahtevala prepoved nadaljnje objave fotografij, ki so se pojavile v nemških revijah.¹⁰

Sporne fotografije so bile objavljene v dveh nemških revijah, in sicer *Frau im Spiegel* ter *Frau Aktuell*. Prva fotografija, ki se je pojavila v obeh revijah na isti dan, prikazuje pritožnika med sprehodom v enem od znanih zimskih letovišč, kjer sta počitnikovala. Revija *Frau im Spiegel* je fotografiji dodala spremni tekst, v katerem je pisala o zdravstvenem stanju monaškega princa. Po pričevanju revije je princu Rainierju družbo delala njegova najmlajša hči Stephanie, ki mu je stala ob strani in mu krajšala čas. Spremni tekst ni imel prave povezave s fotografijo. Revija je namreč pritožnika omenila in dodala, da se Stephanie, Caroline, Rainierjeva najstarejša hči, in Ernst August izmenjujejo pri skrbi za bolnega princa, ki ne sme biti sam doma. *Frau Aktuell* pa je fotografijo ko-

⁷ Teršek, Svoboda izražanja in pravica do zasebnosti, 2005, str. 8-10. Dostopno na: <http://www.scribd.com/KlubRevus/d/26480780-Revus-2005-4-Ter%C5%A1ek-svoboda-izra%C5%BEanja> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

⁸ European Court of human rights, 7. 2. 2012, *Case of Von Hannover v. Germany (no. 2)*. Dostopno na: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=von%20|hannover&sessionId=89857617&skin=hudoc-en> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

⁹ 8. člen EKČP: Vsakdo ima pravico do spoštovanja njegovega zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato, da se prepreči nered ali kaznivo dejanje, da se zavaruje zdravje ali morala, ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.

¹⁰ European Court of human rights, 7. 2. 2012, *Case of Von Hannover v. Germany (no. 2)*. Dostopno na: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=vo n%20|hannover&sessionId=89857617&skin=hudoc-en> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

mentirala malce drugače, rekoč, da je v glavnem Stephanie tista, ki skrbi za očeta, medtem ko pritožnika počitnikujeta. Druga in tretja sporna fotografija, objavljeni v *Frau im Spiegel*, prikazujeta pritožnika na počitnicah. Spremni tekst druge fotografije bralcu govori o sreči zakonskega para. Besedilo, ki spremlja tretjo fotografijo, pa govori o tradicionalnem plesu v Monaku in zakonskem življenju pritožnikov, ki sta praznovala peto obletnico, pritožnik pa petdeseti rojstni dan.¹¹

Ker sta pritožnika menila, da omenjene fotografije pomenijo poseg v njuno zasebnost in družinsko življenje, sta pravico iskala pred nemškimi sodišči. Regionalno sodišče je potrdilo, da gre za kršitev. Poudarilo je, da bi bilo za objavo omenjenih fotografij potrebno soglasje pritožnikov. Pri tehtanju pravic v konfliktu je ugotovilo, da prevlada pravica do varstva zasebnosti. Sodišče se je oprlo prav na primer *Von Hannover* iz leta 2004. Višje sodišče se s to sodbo ni strinjalo. Četudi je bil članek s fotografijami zabavne narave, imajo mediji še vedno pravico do poročanja. Javne osebe se zato, po mnenju višjega sodišča, sicer morajo zavarovati pred grožnjo, da bi bile fotografirane ob vsakem času na vsakem kraju, vendar to ne pomeni prepovedi vsakršnega poročanja. Postopek se je nadaljeval na nemškem zveznem in nemškem zveznem ustavnem sodišču. Zvezno sodišče ni pritrdilo mnenju višjega sodišča. Glede druge in tretje fotografije je potrdilo prepoved objave in se strinjalo z regionalnim sodiščem. Ocenilo je, da sta članka s fotografijami zabavne narave in da nimata velike informacijske vrednosti, ki bi bila v splošnem interesu, saj obravnavata predvsem zasebno življenje pritožnikov. Bralčev interes, da se ob branju članka zabava, ima manjšo težo kot pravica do zasebnosti posameznika. Treba se je vprašati, ali je članek prispeval k splošni razpravi ali je le potešil bralčevo radovednost. V primeru, da besedilo prispeva k splošni razpravi, je razmerje med pravicami drugačno. Večja kot je informacijska vrednost za splošno javnost, manjše je varstvo zasebnosti posameznika. Prav zato je v zvezi s prvo fotografijo, kjer spremni tekst govori o zdravju monaškega princa, sodišče ugotovilo, da so o tej temi novinarji pristojni poročati in da je njihov interes legitimen. S to odločitvijo se je strinjalo tudi nemško zvezno ustavno sodišče.¹²

Pritožnika pred nemškimi sodišči nista docela uspela, zato sta

¹¹ Prav tam.

¹² Prav tam.

se obrnila na ESČP, saj naj bi jima bila kršena pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja. Sodišče je pričujoči primer vzelo pod drobnogled predvsem z vidika pravice do zasebnosti in pravice do izražanja. Pravica do zasebnosti sestoji iz več elementov, med njimi so osebna, fizična in moralna identiteta. Četudi gre za javno osebo, lahko ta upravičeno pričakuje varstvo in spoštovanje njenega zasebnega življenja. Na drugi strani pa imajo tudi mediji pravico poročati, medtem ko ima javnost pravico biti obveščena. Sodišče je poudarilo, da predstavlja pravica do izražanja enega od bistvenih temeljev demokratične družbe, hkrati pa tudi enega od osnovnih temeljev njenega razvoja in samouresničitve posameznika. Vendar je treba biti previden, kako daleč seže pravica medijev. Sodišče je opozorilo, da lahko fotografije posežejo v posameznikovo zasebnost, saj človeka njegova podoba na fotografiji na neki način »razgali« pred javnostjo. Fotografija lahko vsebuje zelo osebne in celo intimne informacije o posamezniku in njegovi družini.¹³

Zaradi izpostavljene problematike je moralo ESČP skrbno pretehtati med pravicama v konfliktu. Pri tem si je pomagalo z naslednjimi kriteriji:

- Prispevek k razpravi v splošnem interesu: Kaj pomeni razprava v splošnem interesu, je odvisno od okoliščin posameznega primera. Sodišče je izpostavilo, da razprave v splošnem interesu niso zgolj tiste, ki se tičejo političnih zadev, ampak tudi tiste, ki zadevajo športne teme, kulturo ... Vsekakor pa zakonske težave predsednika republike ali finančne težave slavnega pevca niso bile spoznane za informacijo, ki bi bila v splošnem interesu.

- Kako znana je oseba, ki je fotografirana, in kaj je predmet prispevka: Pri tem kriteriju je treba razlikovati med posamezniki in osebami, ki delujejo v javnem kontekstu, kot npr. politiki. Javne osebe prav gotovo ne morejo zahtevati tolikšnega varstva zasebnosti kot ostali. Pri poročanju pa je treba razlikovati med tistimi informacijami, ki prispevajo k razpravi v demokratični družbi, npr. o politikih pri opravljanju njihove funkcije, in tistimi informacijami iz zasebnega življenja, ki se javnosti ne tičejo. Sodišče je poudarilo pomen medijev, ki so kot »pes čuvaj« v demokratični družbi, vendar je hkrati ugotovilo, da njihova vloga v pričujočem primeru ni bila tako pomembna. Fotografije iz zasebnega življenja pritožni-

¹³ Prav tam.

kov so bile zabavne narave in so v prvi vrsti imele namen potešiti bralčevo radovednost.

- Prejšnje vedenje zadevne osebe: Ali so se pritožniki pred objavo fotografij že pojavljali v medijih, je tudi dejavnik, ki ga je treba upoštevati. Vendar pa zgolj dejstvo, da so v preteklosti z mediji že sodelovali, še ne pomeni, da se jim lahko odreče vsa zaščita pred objavo spornih fotografij.

- Vsebina, oblika in posledice publikacije: Sodišče je tehtanje opravilo tudi na podlagi dejavnikov: ali je zadevni časopis državni ali lokalni, kako so predstavljene osebe na fotografijah ter način objave članka in fotografij.

- Okoliščine, v katerih so bili posamezniki fotografirani: Pomembno je, ali so fotografirane osebe dale soglasje za fotografijo ali se je to zgodilo brez njihovega védenja ali morda pod pretvezo. Pozornost je treba nameniti tudi resnosti vdora v posameznikovo zasebnost ter posledicam, ki jih je ta vdor imel.¹⁴

Na tej podlagi je sodišče odločilo, da ni prišlo do kršitve pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja. Sodišče je svojo odločitev oprlo predvsem na to, ali so sporne fotografije prispevale k razpravi v splošnem interesu ter v kakšnih okoliščinah so bile posnete. Glede prve fotografije, ki poroča o zdravstvenem stanju princa Rainierja, je zato sodišče reklo, da do določene stopnje prispeva k splošni razpravi in da imajo mediji o tem pravico poročati. Strinjalo se je z odločitvijo nemškega zveznega ustavnega sodišča in zato sklenilo, da ni prišlo do kršitve 8. člena EKČP.¹⁵

II. Sodišče Evropske unije

Eden izmed pomembnih vidikov svobode izražanja je, da lahko vsakdo svobodno zbira, sprejema ter širi vesti in mnenja. Možnost svobodne razprave, ki omogoča, da se brez strahu pred kazensko ali drugo odgovornostjo svobodno izraža poglede, mnenja in stališča, pride še posebej do izraza pri parlamentarnem delu. Toda – kako je treba razumeti pojem mnenje, kje so njegove meje, kako daleč seže imuniteta?

S tem vprašanjem se je ukvarjalo tudi Sodišče Evropske unije (v nadaljevanju: sodišče) v sodbi z dne 6. 9. 2011, v zadevi C – 163/10. Gre za zadevo Alda Patriciella, proti kateremu je bil v teku kazen-

¹⁴ Prav tam.

¹⁵ Prav tam.

ski postopek, ker je med prepirom leta 2007 na javnem parkirišču, nedaleč od nevrološkega inštituta in blizu njegovega prebivališča, uslužbenko občinske policije mesta Pozzili krivo obdolžil nezakonnitega ravnanja.¹⁶

Aldo Patriciello, član Evropskega parlamenta, bi moral glede tega po italijanskem kazenskem zakoniku odgovarjati za kaznivo dejanje krive ovadbe, z obteževalno okoliščino, da je to storil uradni osebi pri izvrševanju njenih nalog. Aldo Patriciello naj bi trdil, da je uslužbenka zadevne občinske policije ponaredila podatek o času pri sestavi zapisnikov za več voznikov, ki so vozila parkirali tako, da so kršili zakon o varnosti cestnega prometa. S tem je uslužbenko obdolžil storitve kaznivega dejanja ponareditve javne listine. Te trditve je ponovil tudi pred cestno policijo.¹⁷

Evropski parlament se je odločil, da bo zaščitil imuniteto in privilegije poslanca, ker naj bi ta zgolj komentiral javna dejstva o pravicah državljanov do enostavnega dostopa do bolnišnice in zdravstvenih storitev, kar je pomembno za vsakodnevno življenje njegovih volivcev. Temu sledi, da je v okviru svoje politične dejavnosti deloval v splošnem interesu svojih volivcev. Parlament je zaščito imunitete v nadaljevanju utemeljil s tem, da je Aldo Patriciello opravljal dolžnost poslanca Evropskega parlamenta, tako da je pred svojimi volivci izrazil mnenje o zadevi javnega interesa.¹⁸

Vendar pa je italijansko sodišče, pred katerim je tekel kazenski postopek, Tribunale d'Isernia, opozorilo na 9. člen Protokola, ki pravi, da evropski poslanci v zvezi z dejanji, storjenimi na ozemlju svoje države, uživajo imunitete in privilegije ob enakih materialnih in formalnih pogojih, kot so določeni v nacionalnem pravu. Italijanska ustava glede tega določa, da se privilegij neodgovornosti nanaša na zunajparlamentarne dejavnosti samo, če so te tesno povezane z izpolnjevanjem značilnih dolžnosti in s cilji poslanskega mandata.¹⁹

Zato je Tribunale d'Isernia nasprotovalo odločitvi parlamenta. Poudarilo je, da mnenje, ki ga je podal Aldo Patriciello, ni bilo povezano z nikakršnim izražanjem mnenja pri opravljanju dolžnosti evropskega poslanca. Poslanec je uslužbenko izrecno obdolžil

¹⁶ Sodišče Evropske unije, sodba sodišča (veliki senat), 6. 9. 2011, C- 163/10. Dostopno na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=109142&pageIndex=0&doclang=sl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=595678> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

¹⁷ Prav tam.

¹⁸ Prav tam.

¹⁹ Prav tam.

ponarejanja listin, kar odstopa od splošnega interesa njegovih volivcev. Vendar pa je Tribunale d'Isernia tudi zaradi lojalnega sodelovanja z evropskimi institucijami prekinilo postopek in sodišču v predhodno odločanje predložilo vprašanje v pričujoči zadevi. Temeljno vprašanje, ki se odpira italijanskemu sodišču, je, ali gre v zvezi s kaznivim dejanjem, ki se očita poslancu in je po italijanskem kazenskem zakoniku kvalificirano kot kriva ovadba, za mnenje, izraženo pri opravljanju poslanskih funkcij v smislu 8. člena Protokola.²⁰

8. člen Protokola varuje svobodo izražanja in neodvisnosti evropskih poslancev. Imuniteta, ki zagotavlja to varstvo, velja, če obstaja povezava med izraženim mnenjem in parlamentarnimi dolžnostmi, pri tem pa ni nujno, da mora biti mnenje izraženo v Evropskem parlamentu. Pojem »mnenje« je treba razumeti široko, tako da zajema besede ali izjave, ki po vsebini ustrezajo trditvam, ki odražajo subjektivno presojo. Povezava med izraženim mnenjem in parlamentarnimi dolžnostmi mora biti neposredna in očitna.²¹

Sodišče je ocenilo, da je bilo mnenje Alda Patriciella dokaj oddaljeno od dolžnosti člana Evropskega parlamenta in da zato malo verjetno pomeni neposredno povezavo s splošnim interesom, ki ga imajo državljani. Takšno povezavo bi bilo sicer mogoče dokazati, a ni očitna. Kljub temu je sodišče zaključilo, da je predmetni člen treba razlagati tako, da izjava, ki jo je evropski poslanec podal zunaj Evropskega parlamenta in v zvezi s katero se je začel kazenski pregon v njegovi državi, pomeni mnenje, izraženo pri opravljanju poslanskih dolžnosti, ki je zajeto z imuniteto, le če ta izjava ustreza subjektivni presoji, ki je neposredno in očitno povezana z izvrševanjem teh dolžnosti.²²

III. Ustavno sodišče Republike Slovenije

US je o pravici do izražanja odločalo tudi v primeru Up-570/09-14, v ustavni pritožbi Mira Petka in družbe Večer, d. d. (v nadaljevanju: Večer).²³

²⁰ Prav tam. 8. člen Protokola govori, da se zoper člana Evropskega parlamenta ne sme začeti preiskava, ne sme biti priprt niti se zoper njega ne sme začeti sodni postopek zaradi mnenja ali glasu, ki ga je izrekel pri opravljanju svojih dolžnosti.

²¹ Sodišče Evropske unije, sodba sodišča (veliki senat), 6. 9. 2011, C-163/10. Dostopno na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=109142&pageIndex=0&doclang=sl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=595678> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

²² Prav tam.

²³ US, 2. 2. 2012, Up-570/09-14. Dostopno na: <http://odlocitve.us-rs.si/usrs/us-odl.nsf/o/383A227198D>

V pravnem postopku je tožnik, prepoznaven koroški podjetnik, zahteval plačilo odškodnine za nepremoženjsko škodo, ki naj bi jo utrpel pri posegu v svoje osebne pravice, in sicer s člankom »Preiskave namesto slavlja«. Novinar Miro Petek je v omenjenem članku poročal o nepravilnostih oz. kršitvah predpisov o preprečevanju pranja denarja pri poslovanju banke. Ta pri izvajanju deviznih pologov v zneskih, ki so zahtevali poročanje Uradu Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja, ni izpolnila svoje zakonske dolžnosti. Novinar je v članku izpostavil, da je banka kršila predpise le v primeru nekaterih oseb, med drugim tudi v primeru znanega koroškega podjetnika, ki ga je Miro Petek razkril z imenom in priimkom, s čimer naj bi žalil čast in dobro ime tožnika.²⁴

Prvostopenjsko sodišče je pritožnikoma, Miru Petku in družbi Večer, naložilo solidarno plačilo odškodnine v višini 3.000 EUR s pripadajočimi zamudnimi obrestmi. V presežku je odškodninski zahtevek zavrnilo, prav tako tudi zahtevek za objavo sodbe v obliki oglasa na stroške pritožnikov. Obe pravdni stranki sta se pritožili na višje sodišče, ki je potrdilo prvostopenjsko sodbo.²⁵

VS meni, da ima javnost pravico biti obveščena o nepravilnostih pri poslovanju banke, mediji pa imajo pravico o tem poročati. Dopustno je razkritje, da je banka predpise kršila le v primeru nekaterih oseb, vendar pa po mnenju VS javnost nima legitimnega interesa za razkritje polnega imena in priimka tožnika kot vršilca pologov, četudi ima ta uspešni koroški podjetnik status razmeroma javne osebe.²⁶

Omenjeno sodbo sta pritožnika izpodbijala pred US zaradi kršitve pravice do izražanja iz 39. člena URS in 10. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pritožnika ocenjujeta, da je sodba VS sprejeta na subjektivnem vrednostnem stališču, da ne ustreza standardom, ki izhajajo iz 39. člena URS, ter da posega in omejuje novinarsko svobodo. Ocena glede potrebe javnosti po tem, da je hkrati z ugotovljenimi nepravilnostmi v poslovanju banke obveščena tudi o podjetniških aktivnostih razmeroma javne osebe, mora biti po mnenju pritožnikov prepuščena svobodni novinarski in ne sodni presoji. Svoboda tiska, ki je ome-

24361C12579B500457375 (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

²⁴ Prav tam.

²⁵ Prav tam.

²⁶ Prav tam.

jena zgolj na pravico objave informacije o primarni temi, zanju pomeni nedopustno omejevanje novinarske svobode.²⁷

US je tudi v tej sodbi poudarilo pomen, ki ga namenja razmerju med pravico do izražanja in varstvom osebnostnih pravic. Poseben pomen namenja pravici do izražanja, ko gre za novinarsko poročanje. Svoboda izražanja je pomemben gradnik svobodne demokratične družbe. Posamezniku omogoča, da izrazi svojo osebnost v družbi, javnosti pa daje možnost do oblikovanja mnenja prek vzpostavljanja in ohranjanja nepristranskih informacij. Iz tega izhaja, da ima svoboda izražanja aktivni in pasivni vidik. Aktivni vidik se kaže v varovanju svobode do posredovanja informacij in mnenj, pasivni pa v njihovem sprejemanju, torej v pravici do obveščenosti.²⁸

Eden od vidikov svobode izražanja je tudi svoboda tiska. Pri presojanju primerov na tem področju US še posebno težno namenja tehtanju med osebnostnimi pravicami in zasebnostjo, med drugim tudi pravici do dobrega imena in časti. Upoštevati je treba odgovornost novinarjev in publicistov, da ne prestopijo mej glede spoštovanja pravic zasebnosti in osebnostnih pravic. Novinarji morajo skrbeti za resničnost informacij, za njihovo jasnost in nedvoumnost ter se ne smejo izgovarjati, da dajejo javnosti to, kar si želi.²⁹

V pričujočem primeru je US vzelo pod drobnogled tehtanje VS. To je bilo mnenja, da ima javnost pravico do obveščenosti o nepravilnostih oz. kršitvah pri poslovanju, mediji pa jih imajo pravico razkriti. Javnost in mediji pa nimajo legitimnega interesa za razkritje polnega imena in priimka vršilca pologov. Sicer navajanj o tožniku VS ne šteje za žaljive, pritrjuje celo resničnosti podanih informacij, vendar pa pritrjuje tožniku, da predvsem del članka s podnaslovom »Kdo je Janko Zakeršnik« krni njegovo čast in dobro ime.³⁰

Za razliko od VS pa je US štelo za odločilno prav okoliščino, da je tožnik prepoznaven koroški podjetnik s statusom razmeroma znane osebe. Iz tega sledi, da je podan večji interes javnosti, da izve za dogodke, povezane z njegovim podjetniškim udejstvovanjem, mediji pa imajo pravico o njih poročati. Novinar v članku

²⁷ Prav tam.

²⁸ Prav tam.

²⁹ Prav tam.

³⁰ Prav tam.

ni poročal zgolj o nepravilnostih in kršitvah pri poslovanju banke, želel je razkriti tudi vplivne gospodarske mreže, ki vplivajo na ravnanje bank. S prikazom dejstev o tožniku in njegovi dejavnosti je Miro Petek dal vedeti, da ni naključno, da je banka drugače ravnala prav v primeru tožnika. Sodišče se strinja, da so bili podatki pridobljeni iz zanesljivih virov, zato ne moremo govoriti o vrednostni sodbi, saj je imel avtor dovolj podlage v dejstvih.³¹

Iz tega sledi, da je VS neupravičeno omejilo in poseglo v pravico novinarja in časopisne hiše do izražanja. S tem ko je pritožnikoma onemogočilo posredovanje mnenja in dejstev o obstoju prikritih gospodarskih mrež, ki neformalno vplivajo na poslovanje bank, je omejilo manevrski prostor novinarja in časopisa, javnost pa oropalo pravice do obveščnosti.³²

Komentar

Swoboda izražanja ima v današnji družbi velik pomen in lahko zaradi neštetihi situacij v vsakdanjem življenju pride v konflikt z drugimi pravicami, največkrat s pravico do zasebnosti. Zaradi njenega velikega pomena jo srečamo tako v naši ustavi³³ kot v drugih mednarodnih dokumentih.³⁴ Poudarjeno je že bilo, da je swoboda izražanja neposreden izraz posameznikove osebnosti v družbi, hkrati pa tudi temeljni konstitutivni element swobodne demokratične družbe. V okviru pravice do swobode izražanja ima posebej pomembno vlogo swoboda tiska, saj pomaga vzpostavljati in oblikovati nepristransko informirano javnost.³⁵

Pri tem moramo biti pozorni, da v poplavi »rumenih medijev« s swobodo izražanja ne posežemo predaletč.³⁶ Ohraniti je treba

³¹ Prav tam.

³² Prav tam.

³³ 39. člen URS: Zagotovljena je swoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko swobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja. Vsakdo ima pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon.

³⁴ 10. člen EKČP: Vsakdo ima pravico do swobode izražanja. Ta pravica obsega swobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Ta člen državam ne preprečuje, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij. Izvrševanje teh swoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podrejeno obličnosti in pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali kaznivih dejanj, za varovanje zdravja ali morale, za varovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.

³⁵ US, 2. 2. 2012, Up-570/09-14. Dostopno na: <http://odlocitve.us-rs.si/usr/us-odl.nsf/o/383A227198D24361C12579B500457375> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

³⁶ Teršek, Swoboda izražanja in pravica do zasebnosti, 2005, str. 8–10. Dostopno na: <http://www>.

objektivnost, kar posredovanim informacijam daje dodano vrednost. Objektivnost se kaže v upoštevanju enakih vrednosti, brez subjektivnih preferenc. Prav zato pa je objektivnost ena temeljnih lastnosti prava, saj je izraz pravičnosti.³⁷

Tudi sodišče se mora pri odločanju v posameznih primerih, kot npr. v teh, ki so bili ravnokar predstavljeni, odločiti za objektivne kriterije, s katerimi jih bo pretehtalo. Rdeča nit omenjenih primerov in kriterij presoje, ki je vsem trem odločbam skupen, je prispevek k javnemu interesu. Javni interes je težko opredeljiv pojem, zato je prav, da ga sodišče presoja v vsakem primeru posebej. V luči poskusa harmonizacije pojma javnega interesa v tem članku bi lahko rekla, da je to nekaj, kar je družbi v korist in hkrati predstavlja vrednote določene družbe ali jih štiti. Pravica do izražanja mora ta javni interes zasledovati, pri tem pa ga ločiti od tega, »kar javnost zanima«.³⁸

Poročanje ne sme zgolj potešiti bralčeve radovednosti, saj pravica do izražanja ne more biti sama sebi namen, prispevati mora tudi k splošni razpravi. Večja kot je informacijska vrednost za splošno javnost, manjše je varstvo zasebnosti posameznika. Menim, da bi bilo v javnem interesu treba okrepiti kulturo dialoga, etiko javne besede, težiti k objektivnosti ter okrepiti javni diskurz tudi z objektivnim in preventivnim opozarjanjem na morebitne nepravilnosti. Tako je npr. US presodilo, da je v javnem interesu, da so mediji pozorni na nepravilnosti in kršitve, ki se dogajajo v gospodarstvu, ter da na tak način opravljajo svojo funkcijo »psa čuvaja«. Mediji so namreč javna arena, kjer se pred očmi celotne demokratične javnosti zaznavajo, razgrinjajo, pojasnjujejo in temeljito preverjajo demokratični procesi. Kot je bilo že poudarjeno, je v moderni demokratični družbi pravica do svobodnega izražanja temeljni kamen demokracije, pa tudi nujni predpogoj za uresničevanje številnih drugih temeljnih pravic in svoboščin.

scribd.com/KlubRevus/d/26480780-Revus-2005-4-Ter%C5%A1ek-svoboda-izra%C5%BEanja (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

³⁷ Novak, Poglavlja iz filozofije in teorije prava, 2008, str. 37.

³⁸ Teršek, Svoboda izražanja in pravica do zasebnosti, 2005, str. 8-10. Dostopno na: <http://www.scribd.com/KlubRevus/d/26480780-Revus-2005-4-Ter%C5%A1ek-svoboda-izra%C5%BEanja> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

Literatura in viri**Literatura**

- Kaučič, Igor in Grad, Franc, Ustavna ureditev Slovenije, GV Založba, Ljubljana, 2011.
- Novak, Marko, Poglavlja iz filozofije in teorije prava, Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici, Nova Gorica, 2008.
- Novak, Marko, Uvod v pravo, Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici, Nova Gorica, 2010.
- Pogačnik, Aleš, Slovar slovenskega knjižnega jezika, priročni ponatis v petnajstih knjigah, DZS, Ljubljana, 2008.
- Pravo, Leksikon Cankarjeve založbe, II., razširjena in spremenjena izdaja, Cankarjeva založba, Ljubljana, 2003.
- Šturm, Lovro et al., Komentar ustave Republike Slovenije, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana, 2002.

Pravni viri

- Evropska Konvencija o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, Ur. l. RS 33/1994.
- Ustava Republike Slovenije, Ur. l. RS 33/1991 do 68/2006.

Drugi viri

ČLANKI IN DRUGI SPLETNI VIRI

- Avbelj, Matej, Kaj je integriteta?, IUS-INFO kolumna, 21. 1. 2011. Dostopno na: <http://www.ius-software.si/DnevneVsebine/Kolumna.aspx?ID=62841> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).
- Berden, Andrej, Svoboda izražanja in zaščita posameznikov pred njeno zlorabo, Pravna praksa, št. 431, 1999.
- Cerar, Miro, Le čevlje sodi naj ..., IUS-INFO kolumna, 20. 9. 2006. Dostopno na: <http://www.ius-software.si/DnevneVsebine/Kolumna.aspx?id=10154> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).
- Teršek, Andraž, Svoboda izražanja in pravica do zasebnosti, Revus, 2005. Dostopno na: <http://www.scribd.com/KlubRevus/d/26480780-Revus-2005-4-Ter%C5%A1ek-svoboda-izra%C5%BEanja> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).
- Teršek, Andraž, Svoboda javnega komuniciranja, II. del knjige Polona Pičman Štefančič, Andraž Teršek, Civilna družba in svoboda javnega komuniciranja, Pravna fakulteta v Ljubljani, Zbirka Manet, 2005. Dostopno na: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/clanki/Svoboda_javnega_komuniciranja_-_Tersek_Andraz.pdf (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).

SODBE

- European Court of human rights, 7. 2. 2012, Case of Von Hannover v. Germany (no. 2). Dostopno na: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=vo n%20%20hannover&sessionId=89857617&skin=hudoc-en> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).
- Sodišče Evropske unije, sodba sodišča (veliki senat), 6. 9. 2011, C-163/10. Dostopno na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=109142&pageIndex=0&doclang=sl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=595678> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).
- US, 2. 2. 2012, Up-570/09-14. Dostopno na: <http://odlocitve.us-rs.si/urs/us-odl.nsf/o/383A227198D24361C12579B500457375> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).
- United States Supreme Court, 302 U.S. 319 (1937), 6. 12. 1937, Palko v. State Connecticut. Dostopno na: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?navby=case&court=us&vol=302&invol=319> (zadnjič obiskano: 24. 3. 2012).